

Araştırmalar", *TAD*, I/1 (1963), s. 104; Yusuf Halaçoğlu, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Ankara 1988, bk. İndeks; N. Atsız - Ahmed Naci, "Anadolu'da Türkler'e Aid Yer İsimleri", *TM*, II (1928), s. 254-255.

FARUK SÜMER

KINNESRİN

(قنسرین)

Kuzey Suriye'de tarihî bir şehir.

Helenistik dönemde Seleukos Nikator (m.ö. 305-280) tarafından Chalcis ad Belum adıyla Kuveyk ırmağının sağ yakasında kurulmuş olup Halep'in 28 km. güneybatısındadır. O dönemde Suriye-Arabistan sınırındaki askerî-idarî bölgeye de adını veren şehir Antakya'dan Fırat'a, Hamâ'dan Tedmür'e uzanan savunma hattının stratejik bir mevkiinde yer alıyordu. Topraklarının çok verimli olması, aynı zamanda ticaret yollarının keşiştiği bir bölgede bulunması sebepleriyle kısa sürede önemli bir ticaret merkezi ve tahıl pazarı haline gelmişti. Sonraki dönemlerde Ârâ-mîce / Süryânice "kartal yuvası" anlamındaki Kenesrîn'e çevrilen adı Bâbil Talmudu'nda Kannishrayyâ (III, 366), Batılı Ortaçağ tarihçilerinin eserlerinde Canestrine ve Arap kaynaklarında Kinnesrîn şeklinde geçmektedir.

Güneyden gelen Amâlika kabilelerinin başlattığı Arabistan yarımadasının kuzeyine yönelik Arap göçü Bizans döneminde de devam etmiş, VI. yüzyılın başlarından itibaren Suriye nüfus bakımından büyük ölçüde Araplaşmıştı. Bu topraklarda Bizans'ın vasalı olarak Gassânîler'in kurulduğu dönemde Kinnesrîn, Halep, Menbic ve Bâlis civarında da Arap kabileleri yaşıyordu. Bizans, İran'la yaptığı savaşlarda önem taşıyan Kinnesrîn'i, dışarıdan gelecek saldırıları gözetlemeye uygun bir mevkiide ve askerinin ihtiyacını karşılayabilecek verimli bir arazinin ortasında yer alması sebebiyle bölgedeki dokuz idarî ve askerî merkezden biri haline getirmişti. Bizans döneminde Sâsânîler'le şiddetli savaşlara sahne olan bölge 573'te ve 608-609'da Sâsânî işgaline mâruz kaldı.

VII. yüzyılın başlarında Tenûh ve Selîh Arap kabilelerinin yaşamakta olduğu Kinnesrîn, Hz. Ömer zamanında Ebû Ubeyde b. Cerrâh tarafından fethedildi (16/637). O sıralarda Suriye Filistin, Ürdün, Dimaşk ve Humus olmak üzere dört askerî bölgeye (cünd) ayrılmıştı. Başlangıçta Humus'a katılan Kinnesrîn daha sonra müstakil

bir cünd haline getirildi. Belâzürî bunu I. Yezîd'in, Taberî ise Muâviye'nin yaptığını ve Hz. Ali ile mücadelesi sırasında Irak'tan gelip kendisine sığınanları oraya yerleştirerek Kinnesrîn cündünü teşkil ettiğini söyler. Bu sırada daha önce Humus valiliğine bağlı olan Cezîre de Kinnesrîn'e katılmıştı; Abdülmelik b. Mervân ise onu ayrı bir cünd yaptı. Kinnesrîn cündü Abbâsî Halifesi Mansûr zamanında en geniş alanına kavuştu. Hârûnürreşîd Menbic, Dülûk, Ra'bân, Kûrus, Antakya ve Tîzîn'i Kinnesrîn'den ayırıp Cündülâvasım veya sadece Avâsım adıyla müstakil bir bölge haline getirdi ve tamamen askerî teşkilâta bağlayarak müstahkem noktalarına muharebe birlikleri yerleştirdi (170/786-87). Artık sınırları daralan Kinnesrîn cündü yalnızca Halep, Maarretün-nu'mân, Maarretümasrîn ve Sermin'den ibaretti. Kinnesrîn cündünün merkezi başlangıçta Menbic idi; IV. (X.) yüzyıldan itibaren onun yerini Antakya aldı. Müslüman tarihçi ve coğrafyacıların verdiği bilgilerden, daha sonraları da birtakım sınır değişiklikleri yapıldığı ve cündün yavaş yavaş askerî öneminin azalıp ekonomik öneminin arttığı anlaşılmaktadır.

IV. (X.) yüzyılda Kinnesrîn Bizans-Hamdânî mücadelesine sahne oldu. 351 (962) yılında Bizans ordularının yaklaştığı duyulunca Kinnesrîn halkının bir kısmı Fırat'ın öbür sahiline kaçtı; diğerleri ise Seyfûddeve el-Hamdânî tarafından Halep'e yerleştirildi. Bu saldırıda tahrip edilen Kinnesrîn, yüzyılın sonlarına doğru ve XI. yüzyıl içerisinde birkaç defa daha tahrip edilip yeniden kuruldu. 479'da (1086) Suriye Selçuklu Meliki Tutuş'un tahribatından sonra büyük ölçüde boşaldığı anlaşılan şehir Haçlı seferleri sırasında zaman zaman ordu karargâhı olarak kullanıldı. Artuklu Necmeddin İlgazi, Muharrem 513'te (Nisan 1119) Kinnesrîn'den Hârim, Ruc ve Cebeli-sümmâk'e akınlar düzenledi. Ardından İmâdüddin Zengî'nin kumandanlarından Savar burayı üs edindi. 529'da (1135) Trablus Kontu Pons şehri kuşattıysa da İmâdüddin Zengî'nin yaklaşması üzerine kuşatmaya son verdi. Bu tarihlerden itibaren Kinnesrîn artık iyice harabelerin arasında kalan küçük bir köye dönüştü; buradan geçen seyyah ve coğrafyacılar, eskiden mâmur ve müstahkem bir şehir olan bu cünd merkezinin sıradan bir köy haline geldiğini söylemektedir. XIII. yüzyıl müelliflerinden Yâkût el-Hamevî, kendi zamanın-

da burada vergi memurlarının ve ticaret kervanlarının konakladığı tek bir hânın bulunduğu bahseder (*Mu'cemü'l-büldân*, IV, 404). Kinnesrîn, günümüzde de sur kalıntıları ile kuzeybatısındaki yüksek mevkiide bulunan kale kalıntıları arasında yer alan küçük bir köyden ibarettir ve buraya sadece kuzeyindeki Sâlih peygambere atfedilen -aslında Emîr Sâlih b. Ali b. Abdullah b. Abbas'a ait olan- bir türbeden dolayı bazı hacı kafileleri uğramaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütûh* (Rıdvân). s. 139-145, 150-154; İbnü'l-Fakih, *Kitâbü'l-Büldân* (nşr. Yûsuf el-Hâdî). Beyrut 1996, s. 160-164; İbn Hurdâzbihi, *el-Mesâlik ve'l-memâlik*, s. 228-229; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), II, 149; III, 106; IV, 161; IX, 176; İbn Havkal, *Şûretü'l-arz*, Leiden 1967, s. 177-179; Makdisî, *Ahşenü't-tekâsim* (nşr. Gâzî Tuleymât), Dimaşk 1980, I, 142-143; Nâsır-ı Hüsrev, *Sefernâme* (nşr. Yahyâ el-Haşşâb). Beyrut 1983, s. 45; İbn Cübeyr, *er-Rihle*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kitâbî'l-Lübânî), I, 179-180; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), II, 206-207, 282-286; III, 312; IV, 165, 403-404; İzzeddin İbn Şeddâd, *el-A'lâku'l-hâfi-re fi zikri ümerâ'i's-Sâm ve'l-Cezîre* (nşr. Yahyâ Zekeriyâ Abbâre), Dimaşk 1991, I/2, s. 40-43; İbn Battûta, *Tuḥfetü'n-nüzzâr*, I, 91; İbnü'l-Adîm, *Buḡyetü'l-taleb* (Zekkâr). I, 65-77, 108, 137-138; Himyerî, *er-Rauzü'l-mi'târ*, s. 473-474; G. Demombynes, *La Syrie à l'époque des mamelouks*, Paris 1923, s. 30, 82-96; R. Dusaud, *Topographie historique de la Syrie antique*, Paris 1927, s. 181-182, 432-436, 450-467, 476-477; Cl. Cahen, *La Syrie du nord*, Paris 1940, s. 134, 155, 285, 291, 350, 352; E. Honigmann, *Bizans Devletinin Doğu Sınırı* (trc. Fikret İşiltan), İstanbul 1970, s. 9, 14, 93, 112; a.mlf., "Kinnesrîn", *İA*, VI, 711-713; Necde Hammâş, "el-Ecnâd ve idâretühâ", *Bilâdü's-Sâm fi'l-ahdi'l-Ümevî*, Amman 1989, s. 285-301; N. Ziyâde, "el-Merâkizü'l-idâriyye ve'l-askeriyye fi bilâdi's-Sâm fi'l-âşri'l-Ümevî", a.e., s. 303-314; N. Eliséeff, "Kinnesrîn", *EP* (Fr.), V, 126-128.

İSMAİL YÖĞİT

KINTÂR

(bk. KANTAR).

KIPÇAKLAR

Batı Göktürk topluluklarından bir Türk kavmi.

Kıpçaklar'ı Bizanslılar ve Latinler "Kumanos, Cumanus, Komani", Ruslar "Polovets Kıpçaki" (Ferganskiye), Almanlar ve diğer Batılı milletler "Falben, Valani, Pallidi", Ermeniler "Khartes", Macarlar "Kun" adlarıyla zikretmişlerdir. Bu adların ortak